

ОТГОВОРИ НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ

НА СПЕЦИАЛНИЯ ДОКЛАД НА ЕВРОПЕЙСКАТА СМЕТНА ПАЛАТА

**Полезни взаимодействия между „Хоризонт
2020“ и европейските структурни
и инвестиционни фондове:**

Потенциалът им все още не се използва
пълноценно

Съдържание

КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ (точки I—IX).....	2
ВЪВЕДЕНИЕ (точки 1—9).....	4
ОБХВАТ И ПОДХОД НА ОДИТА (точки 10—13).....	5
КОНСТАТАЦИИ И ОЦЕНКИ (точки 14—78).....	5
ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ (точки 79—91).....	11
Препоръка 1 — Да се подобри сътрудничеството между органите, участващи в управлението на европейските структурни и инвестиционни фондове и рамковите програми.....	12
Препоръка 2 — Да се използва потенциалът на данните за насърчаване на полезните взаимодействия.....	13
Препоръка 3 — Да се увеличи използването на полезните взаимодействия надолу по веригата.....	14
Препоръка 4 — Да се подобри информационният поток за проектите, получили „Печат за високи постижения“.....	14

В настоящия документ са представени отговорите на Европейската комисия на констатациите от специален доклад на Европейската сметна палата съгласно член 259 от [Финансовия регламент](#), които ще бъдат публикувани заедно със специалния доклад.

КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ (точки I—IX)

Отговори на Комисията:

I. Програмата „Хоризонт 2020“ и нейният наследник „Хоризонт Европа“ са основните програми на Европейския съюз за подпомагане на научните изследвания и иновациите. Крайната им цел е създаването на работни места, стимулирането на икономическия растеж, насърчаването на конкурентоспособността на промишлеността и повишаването на привлекателността на Съюза в областта на научните изследвания и развойната дейност (НИРД).

Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) също мобилизираха значителни ресурси за подпомагане на иновациите и държавите членки и за преодоляване на разликите по отношение на иновациите.

В бюджета на Комисията, отпуснат за научни изследвания и иновации за периода 2014—2020 г., е отразен стремежът на ЕС да инвестира в бъдещето на Европа.

II. Изграждането на по-тясна връзка между политиката на сближаване и „Хоризонт Европа“ е важен приоритет за Комисията през последните години, особено по време на подготовката за периода 2021—2027 г. Целта е да се засили въздействието на двете политики чрез създаване на взаимно допълване, особено в по-слабо развитите и периферните региони. Насърчаването на интегрирания подход и засилването на полезните взаимодействия между тези ключови инструменти на ЕС (и съответните им стълбове и цели на политиките) могат да предложат нови взаимноизгодни ситуации, от които всички да се възползват. Така например може да се насърчи устойчивото и интелигентно регионално икономическо развитие, като същевременно се подобри екосистемата на ЕС за иновации като цяло, както и способността ѝ да реагира на ключови обществени предизвикателства и да развива ключови стратегически вериги за създаване на стойност.

Този подход създава нови възможности за насърчаване на иновациите във всички региони и за по-добро интегриране на по-слабо развитите и периферните региони в европейското научноизследователско пространство (ЕНП) и европейската екосистема за иновации (ЕЕИ).

V. От 2014 г. насам в изготвеното от Комисията ръководство¹ се подчертава, че „реализирането на тази нова реалност ще бъде процес на усвояване на знания, като се има предвид, че изпълнението на ЕСИФ е съгласно правилата за споделено управление от държавите членки, а подкрепата по „Хоризонт 2020“, COSME, „Еразъм +“ и др. се разпределя на равнището на ЕС (пряко или косвено от Комисията)“.

Комисията работи по няколко аспекта, насочени към засилване на полезните взаимодействия, особено за периода 2021—2027 г., като например опростяване и съгласуване на регламентите, свързани с тези политики, в сътрудничество с бюджетните органи. Това показва ангажимента ѝ да превърне полезните взаимодействия в реалност. Освен това бяха предприети някои действия за насърчаване на полезните взаимодействия. Комисията

¹ Европейска комисия, генерална дирекция „Регионална и селищна политика“, *Enabling synergies between European Structural and Investment Funds, Horizon 2020 and other research, innovation and competitiveness-related Union programmes: guidance for policy-makers and implementing bodies* (Осигуряване на полезни взаимодействия между европейските структурни и инвестиционни фондове, „Хоризонт 2020“ и други програми на Съюза, свързани с научни изследвания, иновации и конкурентоспособност: насоки за създателите на политики и изпълнителните органи), Служба за публикации, 2014 г., <https://data.europa.eu/doi/10.2776/84939>

публикува брошура с примери за полезни взаимодействия през изминалия програмен период и популяризира примери за схеми, подпомагащи „Печат за високи постижения“ (SoE), и за притежатели на печати, които получават финансиране чрез уебсайта за SoE.

Въпреки това по-доброто разбиране на целите на политиките на ЕС на равнището на държавите членки може да помогне за по-успешното разработване на техните стратегически документи. Комисията признава, че има възможности за подобрене на полезните взаимодействия и съгласуваността на целите на политиките и програмите на ЕС както на равнището на ЕС, така и на национално равнище, и че е необходимо да се направи повече.

VI. В скорошно проучване² относно определянето на приоритети в стратегиите за интелигентно специализиране в ЕС беше установено, че приоритетните области на стратегиите за S3 в ЕС се основават до голяма степен на набор от обективни процеси за определяне въз основа на данни. Това доведе до подходи за определяне на приоритети в държавите членки/регионите на ЕС, с които се дефинира ограничен, но често широк набор от приоритетни области, ориентирани към НИРД и към по-голям брой теми, в които технологиите са основен фактор.

Комисията счита, че стратегиите за интелигентно специализиране често съответстват на приоритетните области на „Хоризонт“, дори и да не са изрично обвързани.

Широкият обхват на приоритетите за интелигентно специализиране не ограничава непременно възможността за създаване на полезни взаимодействия.

VII. Същевременно, въпреки че всички бенефициери на безвъзмездни средства по „Хоризонт 2020“ трябва да представят плановете си за използване на резултатите надолу по веригата, те не винаги разглеждат или изрично посочват финансирането от ЕСИФ като механизъм за по-нататъшно използване на резултатите от своите изследвания. Това само по себе си не представлява проблем, стига плановете за използване да не зависят от продължаващото субсидиране от бюджета на ЕС.

Много управляващи органи успешно прилагат мерки за подкрепа на иновациите и по този начин създават възможности за полезни взаимодействия надолу по веригата. Въпреки това държавите членки следва да продължат да засилват вътрешния си капацитет, за да използват максимално възможностите за по-големи полезни взаимодействия.

VIII. Един от ключовите инструменти за полезни взаимодействия е „Печатът за високи постижения“, с който се признава стойността на предложението и се помага на други финансиращи органи да се възползват от висококачествения процес на оценяване на Комисията.

Получателите на „Печат за високи постижения“ не са задължени да докладват за осъществяването на техните проекти от други инструменти за финансиране. Поради това Комисията не може да определи точния брой на проектните предложения, които са получили такова финансиране, но има вероятност броят им да е по-висок от доброволно отчетения от членовете на „Общността на използващите „Печат за високи постижения“.

IX. Комисията приема препоръките.

² Европейска комисия, генерална дирекция „Регионална и селищна политика“, *Study on prioritisation in smart specialisation strategies in the EU: final report (Проучване относно определянето на приоритети в стратегиите за интелигентно специализиране в ЕС: окончателен доклад)*, Служба за публикации, 2021 г., <https://data.europa.eu/doi/10.2776/60867>

ВЪВЕДЕНИЕ (точки 1—9)

Отговори на Комисията:

01. В съобщението на Комисията³ относно „Хоризонт 2020“ се посочва, че „[н]аучните изследвания и иновациите подпомагат създаването на работни места, благоденствието, качеството на живот и глобалните обществени блага. Те водят до научни и технологични пробиви, необходими за преодоляването на неотложните предизвикателства, пред които е изправено обществото. Ето защо научните изследвания и иновациите заемат централно място в стратегията „Европа 2020“ за насърчаване на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.“

Освен това тази политика е в основата на политическите приоритети на настоящата Европейска комисия (2019—2024 г.).⁴

03. Комисията подчертава общата потребност от развитието на полезни взаимодействия с другите програми на Съюза, като например Общата стратегическа рамка за икономическото, социалното и териториалното сближаване, и с Програмата за конкурентоспособност и МСП.

04. Тази цел е отразена и в Регламента за програмата „Хоризонт Европа“: „...с програмата следва да се търсят полезни взаимодействия с други програми на Съюза — от разработването и стратегическото им планиране до подбора и ръководенето на проекти, комуникацията, разпространението и използването на резултатите от тях, мониторинга, одитирането и управлението. ... За да се избегнат дублиране и припокривания и да се повиши ефектът на лоста от финансирането от Съюза, както и с цел намаляване на административната тежест за кандидатите и бенефициерите, полезните взаимодействия следва да могат да бъдат насърчавани по-специално чрез алтернативно, комбинирано или кумулативно финансиране и прехвърляне на ресурси.“

Съображение 61 от Регламента за общоприложимите разпоредби (POP)⁵ гласи: „Полезните взаимодействия между фондовете и пряко управляваните инструменти следва да се оптимизират. Следва да се улеснява предоставянето на подкрепа за операции, които вече са получили „Печат за високи постижения“ или са били съфинансирани от „Хоризонт Европа“ с участието на фондовете. Условието, които вече са били оценени на равнището на Съюза преди присъждането на „Печат за високи постижения“ или съфинансирането от „Хоризонт Европа“, не следва да се оценяват отново, ако операциите отговарят на ограничен набор от изисквания, определени в настоящия регламент. Това следва да улесни и спазването на приложимите правила, предвидени в Регламент (ЕС) № 651/2014 на Комисията.“

³ СЪОБЩЕНИЕ ОТ КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, ДО СЪВЕТА, ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И ДО КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ „Хоризонт 2020“ — Рамкова програма за научни изследвания и иновации /* COM/2011/0808 final */

⁴ ПОЛИТИЧЕСКИ НАСОКИ ЗА СЛЕДВАЩАТА ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ 2019—2024 Г. (https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/political-guidelines-next-commission_bg.pdf).

⁵ Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 г. за установяване на общоприложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика; ОВ L 231, 30.6.2021 г., стр. 159—706.

05. В препратките по-горе се подчертава важноста на развиването на полезни взаимодействия между политиките на Европейския съюз — стремеж, който е признат от основните заинтересовани страни. Във връзка с това Комисията публикува ръководство за максимално използване на възможностите за полезни взаимодействия между „Хоризонт Европа“ и Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР). В документа са посочени новите възможности за полезни взаимодействия, а практическото им приложение е пояснено за органите, управляващи политиката на сближаване, националните звена за контакт по „Хоризонт Европа“ и организаторите на проекти/лицата, подаващи проекти по програмата „Хоризонт Европа“. В него се подчертава, че за да бъде постигнат успех, е необходимо отговорността да бъде споделена между всички участници.

07. Европейската сметна палата (ЕСП) подчертава сложността на това начинание, тъй като редица аспекти (цели, управление, изпълнение и определяне на приоритети) на различните инструменти не съвпадат едни с други в пълна степен.

В съответствие с член 179 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) основното ударение в „Хоризонт 2020“ се поставя върху подкрепата за високите постижения в областта на научните изследвания и иновациите. Политиката на сближаване има за цел да насърчава и подкрепя цялостното хармонично развитие на държавите членки и техните региони в съответствие с член 174 от ДФЕС, по-специално чрез намаляване на регионалните различия. ЕФРР и „Хоризонт Европа“ са инструменти на ЕС за подпомагане на инвестициите в научни изследвания и иновации.

Изграждането на по-тясна връзка между политиката на сближаване и „Хоризонт Европа“ беше важен приоритет за Комисията през последните години, особено по време на подготовката за периода 2021—2027 г. Целта е да се засили въздействието на двете политики чрез създаване на взаимно допълване, особено в по-слабо развитите и периферните региони. Насърчаването на интегрирания подход и засилването на полезните взаимодействия между тези ключови инструменти на ЕС (и съответните им стълбове и цели на политиките) могат да предложат нови взаимноизгодни ситуации, от които всички да се възползват.

ОБХВАТ И ПОДХОД НА ОДИТА (точки 10—13)

Няма отговори на Комисията.

КОНСТАТАЦИИ И ОЦЕНКИ (точки 14—78)

Отговори на Комисията:

14. С политиките на Комисията, попадащи в обхвата на одита на ЕСП, се преследват цели, свързани с регионалното развитие и научните изследвания и иновациите. Тези политики до голяма степен се прилагат поотделно. Насочването на вниманието върху развитието на полезните взаимодействия е сравнително нова стъпка напред в прилагането на горепосочените политики. От началото на програмния период 2014—2020 г. Комисията работи активно по насърчаване на полезните взаимодействия. Ролята на Комисията по опростяване и съгласуване на регламентите, свързани с горепосочените политики, показва ангажмента ѝ да гарантира засилването на полезните взаимодействия.

16. Комисията полага постоянни усилия, за да могат различните програми на Съюза да функционират съвместно и последователно за постигане на целите на Европейския съюз. Комисията оценява факта, че усилията ѝ за съгласуване на регламентите за периода 2021—2027 г. са отбелязани.

Комисията смята, че съвместните усилия, довели до промените, въведени за периода 2021—2027 г., вече са повишили осведомеността и взаимното опознаване на целите и възможностите, което само по себе си е имало положително въздействие.

19. Изследователската служба на Европейския парламент показва сложността на това начинание. Документът съдържа някои констатации и бележки за това как да се продължи напред и да се преодолеят трудностите, възпрепятстващи засилването на полезните взаимодействия.

Службите на Комисията си сътрудничат тясно за увеличаване на възможностите за полезни взаимодействия чрез по-координирани правила за периода 2021—2027 г. и за уеднаквяване на разпоредбите в цялото приложимо законодателство („Хоризонт Европа“, политиката на сближаване, Общия регламент за групово освобождаване за държавните помощи). Понастоящем службите работят заедно, за да гарантират, че управляващите органи на ЕФРР и заинтересованите страни в областта на научните изследвания и иновациите ще се възползват от възможностите, които новата многогодишна финансова рамка предлага за създаване и максимално използване на различни видове полезни взаимодействия. Новите възможности вече бяха представени по различни поводи на държавите членки, регионите и заинтересованите страни. Освен това от 5 юли 2022 г. на разположение е ново ръководство за максимално използване на възможностите за полезни взаимодействия между „Хоризонт Европа“ и Европейския фонд за регионално развитие⁶.

21. Макар че съществуват множество места и механизми за обмен между Комисията и националните и регионалните заинтересовани страни, включително регламентиран процес на взаимодействие между Комисията, държавите членки и съответните заинтересовани страни по време на законодателния процес и последващото програмиране и прилагане на инструментите (например стратегическо програмиране, „Общност на използващите „Печат за високи постижения“), следва да се положат допълнителни усилия за осигуряване на полезни взаимодействия при прилагането (вж. отговора на Комисията по точка 19).

КАРЕ 1 — „Общност на използващите „Печат за високи постижения“: положителен пример за многостепенно сътрудничество.

Членовете на „Общността на използващите „Печат за високи постижения“ са предимно управляващи органи на ЕФРР, но също така и други публични и частни органи с правомощия за предоставяне на финансиране, които са се ангажирали да изпълняват благоприятни за „Печата за високи постижения“ действия и са решили да се присъединят към общността на доброволни начала. Днес общността има около 250 членове и провежда редовни заседания, председателствани от Комисията. Тя разполага с общностна платформа (SINAPSE), която позволява обмен на информация и най-добри практики по отношение на „Печата за високи постижения“.

24. От най-ранните етапи на „Хоризонт 2020“ становището на Комисията е, че по-добрата комуникация на национално равнище може да има принос за по-последователното изпълнение на програмите на ЕС.

⁶ С(2022) 4747 final: СЪОБЩЕНИЕ ДО КОМИСИЯТА Одобрене на съдържанието на проект на известие на Комисията относно полезните взаимодействия между програмите на ЕФРР и „Хоризонт Европа“, 5 юли 2022 г.

Това се потвърждава и от точка 3.3 от ръководството (2014 г.) („Действия за националните и регионалните органи, участващи в „Хоризонт 2020“ и други приложими програми на ЕС“). Тази точка се отнася до необходимостта различните органи за програмите на ЕС, като например националните звена за контакт (НЗК) на „Хоризонт 2020“, мрежата „Enterprise Europe“ (EEN) и др., да си сътрудничат с националните управляващи органи и да повишават осведомеността относно възможностите за комбинирано използване на финансирането от ЕСИФ и „Хоризонт 2020“.

Освен това в нея се препоръчва организирането на семинари, на които да се срещат съответните управляващи органи (УО) и органите, отговарящи за научните изследвания и иновациите за интелигентно специализиране, с представители на различните програмни комитети по „Хоризонт 2020“, COSME и др., за да обсъждат възможностите за полезни взаимодействия и синхронизиране на решенията за финансиране, да обменят редовно информация и да се запознаят взаимно с актуалното състояние на изпълнението на научноизследователските и иновационни стратегии за интелигентно специализиране (RI S3). Например те биха могли да проучват възможностите за алтернативно финансиране/преориентиране на висококачествени предложения по „Хоризонт 2020“, получили резултат над прага за финансиране, за които няма достатъчно наличен бюджет по „Хоризонт 2020“.

26. Информация за проектите, подкрепени по рамковите програми, може да бъде намерена на информационното табло на програма „Хоризонт“⁷ и CORDIS⁸, Kohesio⁹ и на уебсайтовете на отделните програми.

Освен това данните от рамковите програми се публикуват като отворени данни на официалния портал за европейски данни „data.europa.eu“¹⁰, което подпомага прозрачността, повторната употреба и свързването им с външни заинтересовани страни.

29. Комисията разработи инструменти за данни и информация, за да предоставя леснодостъпна и прозрачна информация относно бенефициерите на рамковите програми за НИИ (информационното табло на програма „Хоризонт“ е достъпно и чрез портала „Възможности за финансиране и търгове“ (Funding & tender opportunities portal)¹¹) и относно политиката на сближаване на ЕС (базата данни Kohesio, действаща от март 2022 г. насам).

Данните за програмите за НИИ, в частност за „Хоризонт 2020“, са на разположение за публичен достъп. За проектите в областта на НИИ по програма „Хоризонт 2020“, с изключение на CORDIS, Комисията предостави на държавите членки база данни с ограничен достъп в eCORDA до пускането в действие през 2018 г. на публичното информационно табло на програма „Хоризонт 2020“ (и интегрирането му в информационното табло на програма „Хоризонт“ през 2021 г.). Информационното табло е достъпно на портала „Възможности за финансиране и търгове“ (Funding & tender opportunities portal) и е отворено за широката общественост.

Вж. също отговора по точка 31.

30. Базите данни за „Хоризонт“ и за политиката на сближаване са в различен формат, който отразява разликите в правната уредба по отношение на тези инструменти.

⁷ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/horizon-dashboard>

⁸ <https://cordis.europa.eu/>

⁹ <https://kohesio.ec.europa.eu/en/>

¹⁰ <https://data.europa.eu/en>

¹¹ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>

Благодарение на различните области на приложение на инструментите е трудно да се въведе обща и статична таксономия. За стратегиите за интелигентно специализиране не се изисква те да бъдат определени в рамките на фиксирана класификация (например NACE, Номенклатурата на икономическите дейности), а се установяват във възходящ ред при процеса на търсене на предприемачески потенциал.

31. Механизмите за докладване и мониторинг на ЕСИФ са в съответствие със законовите изисквания и се считат за подходящи за мониторинг на политиката.

Комисията счита, че въпреки че двете бази данни не са оперативно съвместими, съществуващите функционалности вече дават възможност до известна степен да се открива необходимата информация.

По-конкретно Kohesio дава възможност да се откриват всички проекти в областта на НИИ, финансирани по линия на кохезионната политика, чрез филтъра за област на интервенция. По-голямата част (> 85 %) от общия размер на инвестициите, свързани със стратегията за интелигентно специализиране, са съсредоточени в малък диапазон от области на интервенция.

Потребителите могат да комбинират този тематичен филтър с допълнителни филтри (например държава, програма, фонд), за да прецизират търсенето си и да получат списък с проекти в областта на НИИ, както и информация за географския обхват и подробни данни за съответните бенефициери.

Освен това Kohesio използва функционалности за семантично търсене с помощта на изкуствен интелект, което позволява на потребителите да откриват проекти в областта на НИИ в специфични области, които не са пряко обхванати от горепосочените области на интервенция (например научни изследвания в областта на раковите заболявания).

Продължава насочването на усилия към класифициране на наименованието и описанието на проекти в съответствие с контролирания речник EuroVoc, поддържан от Службата за публикации. Тази стъпка допълнително ще подобри възможностите за търсене на данни, включени в Kohesio.

Освен това CORDIS вече дава резултати по класификацията EuroSciVoc, което води до определено ниво на съпоставяне с Kohesio.

Комисията признава, че е необходимо да бъдат подобрени съществуващите рамки за данни, възможностите за търсене и картографиране на данни, наблюдението на полезните взаимодействия и популяризирането на примерите за добри практики.

32. Комисията и националните органи са насочили вниманието си главно към изпълнението на политиките, за които отговарят. Наблюдението на полезните взаимодействия също не е част от регулаторните изисквания за наблюдение съгласно Регламента за общоприложимите разпоредби.

33. Комисията непрекъснато работи за подобряване на прилагането на своите политики. Затова по-доброто разработване на процеса на наблюдение е от ключово значение за постигането на тази цел. Важно е също така как съответната информация се събира за процеса на вземане на решения.

В този контекст събирането на информация, за да се направи заключение относно изпълнението на програмата (мониторинг), трябва да се основава на практически мерки,

улесняващи този процес, без на бенефициерите на програмите да се налага прекомерна тежест. В правната уредба на системата за мониторинг на фондовете по линия на политиката на сближаване не е предвидено задължително и системно докладване от страна на управляващите органи относно получаването на „Печатите за високи постижения“ (SoE).

По подобен начин не съществува система за мониторинг на предложенията за SoE, тъй като те всъщност са извън процеса на проследяващи действия по отношение на проектите по „Хоризонт“.

Повече информация ще бъде събрана от проследяването на резултатите от проектите по „Хоризонт Европа“ отколкото от тези по „Хоризонт 2020“ благодарение на нейната рамка за докладване и услугите и инструментите, които са на разположение на бенефициерите в рамките на стратегията за разпространение и използване на резултатите на програма „Хоризонт“, като пакета за усилване на ефекта от резултатите (Horizon Results Booster) и платформата „Хоризонт“ за резултатите (Horizon Results Platform).

34. Ролята на националните органи не може да бъде пренебрегната в този аспект на програмите.

36. Комисията предприе няколко действия, посочени от ЕСП.

Ръководството относно полезните взаимодействия, публикувано в самото начало на изпълнението на „Хоризонт 2020“, е ключов документ за тази цел.

По отношение на механизма за подкрепа в областта на политиките — процесът на взаимно обучение няма за цел да събере всички държави членки. Разпространението на резултатите от това обсъждане в полза на други държави се осъществява чрез докладите и семинарите, представящи заключенията, които са достъпни на уебсайта на механизма за подкрепа в областта на политиките.

По искане на местните или националните органи Комисията е провела/участвала в множество семинари на национално и регионално равнище, за да представи полезните взаимодействия.

41. Органите на национално равнище, отговарящи за управлението на програмите на ЕС, имат ключова роля в разработването на своите стратегически действия и в успешното им изпълнение.

47. Държавите членки/регионите на ЕС определиха ограничен, но често широк набор от приоритетни области, ориентирани към научноизследователската и развойната дейност и към по-голям брой теми, в които технологиите са основен фактор. Размерът на приоритетната област обаче не ограничава непременно възможността за създаване на полезни взаимодействия.

51. Комисията отново подчертава значението на изграждането на капацитет в националните администрации за подпомагане на потенциалните бенефициери на етапа на кандидатстване по процедурите за предоставяне на безвъзмездни средства, тъй като това в голяма степен спомага за успешното изпълнение на програмите на Съюза (на национално равнище).

Общ отговор по точки 56—63:

Комисията признава, че е важно да се оказва подкрепа за полезните взаимодействия надолу по веригата като възможен механизъм за по-нататъшно разпространение и използване на

резултатите от тези научноизследователски проекти, които биха могли да имат съществено въздействие върху социално-икономическото развитие на дадена територия.

64. Пример за оперативна съвместимост между информацията, произлизаща от пряко управляваните програми за НИИ, като например „Хоризонт 2020“ и финансираната от ЕФРР цел „Европейско териториално сътрудничество“ (Interreg), е създаването на инструмент за „картографиране“ на полезните взаимодействия между „Хоризонт 2020“ и Interreg (инструмент за съпоставяне), въведен в резултат на необходимостта, посочена след обявяването на експерименталната покана за представяне на проекти за капитализация в рамките на Interreg за Централна Европа. Този инструмент е публично достъпен на портала „Възможности за финансиране и търгове“ (Funding & tender opportunities portal) (вж. отговора по точка 29). Предприети са по-нататъшни стъпки за разширяване на базата данни keep.eu¹² на Interreg, управлявана от Interact, с постоянните идентификатори на участниците, като например PIC, което ще засили в бъдеще аспекта на полезните взаимодействия на двете програми.

69. „Печатът за високи постижения“ е въведен за първи път в рамките на програма „Хоризонт 2020“ и е допълнително подкрепен по програма „Хоризонт Европа“. Предвижда се използването на „Печата за високи постижения“ в програмите на политиката на сближаване да бъде допълнително насърчавано в контекста на засилване на полезните взаимодействия между рамковите програми за научни изследвания и иновации и Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР).

71. Въпреки липсата на препратки към SoE в Регламента за общоприложимите разпоредби от 2013 г. и в оперативните програми, приети преди стартирането на инициативата за печата през 2015 г., Комисията се опитва да събере информация за националните/регионалните схеми за подпомагане на печата, създадени от членовете на „Общността на използващите „Печат за високи постижения“. Докладът обаче е на доброволна основа. Само за „Печата за високи постижения“ на инструмента „Ускорител“ на ЕСИ/МСП — Фаза 2 бяха докладвани 15 схеми за подпомагане в 11 държави. Същият брой схеми бяха създадени и за „Печата за високи постижения“ на ДМСК. Въпреки това Комисията не разполага с точни данни за броя на проекти с „Печат за високи постижения“, които в крайна сметка са получили финансиране.

72. Що се отнася до трите проекта за сформирание на екипи, въпреки че мерките за осигуряване на подкрепа за SoE не са включени в оперативните програми, Комисията е информирана за тяхното поемане от ЕФРР.

74. След стартирането на инициативата „Печат за високи постижения“ Комисията предприе няколко действия за подобряване на реализирането на проекти с „Печат за високи постижения“. Пример за това е изменението на Общия регламент за групово освобождаване (ОРГО), с което на държавите членки се предоставя възможността да прилагат определени мерки за помощ (включително финансиране на проекти с „Печат за високи постижения“) без предварително уведомяване.

Това създаде условия за въвеждането на опростявания, считани от управляващите органи за ключови по отношение на реализирането на полезни взаимодействия: директно подпомагане на печатите (т.е. без нова оценка на качеството на предложението във връзка с НИИ) и прилагане на категориите, максималните суми и методите за изчисляване на допустимите разходи по „Хоризонт Европа“. По този начин се избягва дублирането на усилията на бенефициерите и управляващите органи при подаването, оценяването и подбора на операциите за подкрепа от ЕФРР.

¹² <https://keep.eu/>

75. В регламентите за политиката на сближаване за периодите 2014—2020 и 2021—2027 г. е установено общо правило за подкрепа на инвестициите само на МСП, тъй като подкрепата за малките и средните предприятия е политически приоритет на Съюза.

Подобно на периода 2014—2020 г., за периода 2021—2027 г. в регламентите е предвидено едно изключение за инвестициите на предприятия, различни от МСП, когато тези инвестиции се отнасят за научноизследователски и иновационни дейности в сътрудничество с МСП.

Липсата на подкрепа за предприятия в затруднено положение е друг крайъгълен камък на политиката, основана на доброто финансово управление. Отклонения от общото правило бяха допуснати единствено след пандемията от COVID-19, което позволи да се окаже подкрепа на предприятия в затруднено положение, стига това да е разрешено съгласно временна рамка за държавна помощ, създадена с цел преодоляване на извънредни обстоятелства, или при условията на помощта *de minimis*.

Общ отговор по точки 76 и 77:

Разработването на механизъм за автоматично уведомяване за всички видове присъдени „Печати за високи постижения“ може да се окаже трудно и разходите могат да надхвърлят ползите. Въпреки това Комисията обмисля разработването на такъв бъдещ „Печат за високи постижения“ от ЕСИ.

Междувременно управляващите органи и други заинтересовани финансиращи органи получават при поискване пълна информация за проектните предложения с „Печат за високи постижения“ в своята страна/регион (които са дали съгласие). От 2015 г. насам тази информация се предоставя и на членовете на „Общността на използващите „Печат за високи постижения“ чрез общностна платформа (SINAPSE). Не всички управляващи органи обаче са членове на „Общността на използващите „Печат за високи постижения“, тъй като регистрацията не е задължителна.

От 2015 г. насам на специален уебсайт за „Печата за високи постижения“ се предоставя подробна информация за инициативата, начините за използването му и възможностите за финансиране, както и информация за финансиращите органи чрез уебсайта за SoE. От уебсайта има достъп до функционална пощенска кутия, за да се предоставят отговори на евентуални въпроси.

Комисията предоставя обобщени данни за проектните предложения с присъдени „Печати за високи постижения“ на публичното информационно табло на програма „Хоризонт“.

78. На всяко заседание на „Общността на използващите „Печат за високи постижения“ Комисията приканва управляващите органи да споделят своите най-добри национални или регионални практики и да обсъждат въпроси, свързани с изпълнението. Комисията има информация за други държави членки, които са въвели системи, осигуряващи оптимален информационен поток за „Печата за високи постижения“.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ (точки 79—91)

Отговори на Комисията:

Общ отговор по точки 79 и 80:

Въпреки че признава, че има възможност за подобряване на изграждането на взаимодействия надолу по веригата, Комисията отбелязва, че възможностите за полезни взаимодействия между „Хоризонт Европа“ и програмите на политиката на сближаване са се увеличили значително в периода 2021—2027 г. чрез по-координирани правила в цялото приложимо законодателство („Хоризонт Европа“, политика на сближаване, Общ регламент за групово освобождаване за държавните помощи), които имат за цел да гарантират добавена стойност от Съюза, да избягват припокриване и да търсят максимална ефективност и административно опростяване. Целта на ЕФРР в областта на научните изследвания и иновациите е да подкрепя проучвания близо до пазара и използването на резултатите от научните изследвания (включително и тези, получени по проекти по програма „Хоризонт“). Това е основната предпоставка за изграждане на взаимодействия надолу по веригата.

Комисията подчертава, че съответните правни основания не изискват системно наблюдение на взаимодействията. Въпреки това Комисията подбра и популяризира някои добри практики, като например сборник с примери („Фондовете на ЕС работят съвместно за създаване на работни места и растеж“). Примери за полезни взаимодействия между рамковите програми за научни изследвания и иновации („Хоризонт 2020“) и европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ), както и за разпространение на информация за експерименталната покана „Капитализация чрез координация“ по Interreg за Централна Европа.

81. Комисията смята, че нейните основни служби, отговарящи за рамковите програми за научни изследвания и иновации и за ЕСИФ, т.е. ГД „Научни изследвания и иновации“ и ГД „Регионална и селищна политика“, си сътрудничат добре както официално, така и неофициално, а в случая с „Общността на използващите „Печат за високи постижения““ включват и заинтересованите страни, отговарящи за разработването и изпълнението на програмите на национално и регионално равнище. Въпреки това може допълнително да се насърчава сътрудничеството на национално равнище между органите, които отговарят за или подпомагат изпълнението на програмите.

Препоръка 1 — Да се подобри сътрудничеството между органите, участващи в управлението на европейските структурни и инвестиционни фондове и рамковите програми

Комисията приема препоръката.

Комисията признава значението и добавената стойност от подобряването на сътрудничеството между органите на държавите членки, които отговарят за политиката и оперативните дейности в областта на НИИ, и националните органи, отговарящи за политиката на сближаване в областта на НИИ. По-тясното сътрудничество между тези общности ще спомогне за създаването и стимулирането на връзки и за обмена на знания и практики.

82. Комисията счита, че е важно да се улесни достъпът до информация за проектите и бенефициерите, които получават подкрепа от нейните фондове и инструменти. Що се отнася до ЕФРР, пуснатата наскоро (през март 2022 г.) база данни Cohesio съдържа изчерпателна и актуална информация за проектите и бенефициерите, които получават подкрепа по линия на политиката на сближаване. В базата данни се обобщава, стандартизира и публикува отново в оперативен съвместим формат информацията, публикувана от управляващите органи в списъка с операциите.

Информационното табло на програма „Хоризонт“ включва подробни данни за финансираните проекти и техните бенефициери.

83. Въпреки че признава, че е необходимо да бъдат подобрени съществуващите рамки за данни, възможностите за търсене и картографиране на данни, Комисията смята, че понастоящем не е необходима оперативно съвместима база данни с обща и статична таксономия, за да се осигури подходяща функционалност, например за търсене в базата данни или картографиране. Комисията смята, че функционалностите на съществуващите бази данни позволяват откриването на съответната информация.

84. Комисията смята, че е важно да се следи използването на съществуващите механизми за взаимодействие. В някои случаи това по своята същност е трудно, включително и поради факта, че съответната информация е налична само на равнището на държавите членки. Не съществува правно изискване за докладване, но Комисията проучва доброволни подходи за събиране на съответната информация, като например информационното табло за случаи с „Печат за високи постижения“.

Дори и без да е въведено системно наблюдение, Комисията успя да открие и популяризира примери за добри практики. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/seal-excellence_en

Комисията непрекъснато участва в дейности за повишаване на осведомеността (чрез уебсайта за SoE, каналите в социалните мрежи, чрез националните звена за контакт и мрежата „Enterprise Europe“) и за популяризиране на концепцията за полезните взаимодействия на различни целеви събития (например работната група „Научни изследвания“, Европейска седмица на регионите и градовете).

Препоръка 2 — Да се използва потенциалът на данните за насърчаване на полезните взаимодействия

Комисията приема препоръката.

Комисията признава, че е необходимо да бъдат подобрени съществуващите рамки за данни, възможностите за търсене и картографиране на данни, наблюдението на полезните взаимодействия и популяризирането на примерите за добри практики.

85. С цел да засили полезните взаимодействия, на 5 юли 2022 г. Комисията публикува Известие на Комисията относно полезните взаимодействия между „Хоризонт Европа“ и програмите по ЕФРР („Ръководство относно полезните взаимодействия“)¹³, като засили експертния опит и капацитета на заинтересованите страни за използване на новите възможности.

86. От юли 2022 г. Комисията започна да провежда редица събития и семинари за разпространение на информация, за да разясни на заинтересованите страни в държавите членки новото „Ръководство относно полезните взаимодействия“. Тези дейности ще продължат и през следващите месеци.

¹³ За информация вж. отговора по точка 19.

87. В скорошно проучване¹⁴ относно определянето на приоритети в стратегиите за интелигентно специализиране в ЕС беше установено, че приоритетните области на стратегиите за S3 в ЕС се основават до голяма степен на обективни процеси за определяне въз основа на данни. Това доведе до подходи за определяне на приоритети в държавите членки/регионите на ЕС, с които се дефинира ограничен, но често широк набор от приоритетни области, ориентирани към НИРД и към по-голям брой теми, в които технологиите са основен фактор. Размерът на приоритетната област обаче не ограничава непременно възможността за създаване на полезни взаимодействия.

90. Всички бенефициери на безвъзмездни средства по „Хоризонт 2020“ трябва да представят плановете си за използване на резултатите надолу по веригата, макар че те не винаги разглеждат финансирането от ЕСИФ като механизъм за по-нататъшно използване на резултатите от своите изследвания. Това само по себе си не представлява проблем, стига плановете за използване да не зависят от продължаващото субсидиране от бюджета на ЕС.

Малкият брой препратки към ЕФРР се дължи и на факта, че е трудно да се определи няколко години по-рано кои фондове ще бъдат използвани.

Препоръка 3 — Да се увеличи използването на полезните взаимодействия надолу по веригата

Комисията приема препоръката.

Препоръка 4 — Да се подобри информационният поток за проектите, получили „Печат за високи постижения“

Комисията приема препоръката и ще подобри информационния поток за проектите, получили „Печат за високи постижения“.

¹⁴ Европейска комисия, генерална дирекция „Регионална и селищна политика“, *Study on prioritisation in smart specialisation strategies in the EU: final report (Проучване относно определянето на приоритети в стратегиите за интелигентно специализиране в ЕС: окончателен доклад)*, Служба за публикации, 2021 г., <https://data.europa.eu/doi/10.2776/60867>